

Юлія ЯНЧУК

ОСОБЛИВОСТІ ГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА РОСТИСЛАВА ГЛУВКА

У статті розглядається творчість Ростислава Глукка (1927—1990) як майстра графічного мистецтва. Здійснюється спроба систематизації великого творчого доробку автора в галузі оформлення та ілюстрування книжкових, газетно-журнальних видань, різних жанрів прикладної графіки, тематичних циклів рисунків, начерків композицій, малярських творів тощо. Мистецтвознавчий аналіз пам'яток проводиться співвідносно загальної конфігурації творчих зацікавлень Ростислава Глукка, у контексті історії розвитку українського образотворчого мистецтва XX ст.

Ключові слова: Ростислав Глукко, Кременець, Лондон, графіка, жанри прикладної графіки, ілюстрація, оформлення книг.

© Ю. ЯНЧУК, 2013

Наприкінці 80-х років XX ст. внаслідок загального національно-духовного піднесення в Україні посилюється зацікавлення українською культурною спадщиною, яке проявилось у ряді наукових і публіцистичних праць. Багато забутих і невідомих українських мистецьких імен було повернено на Батьківщину. Дуже вагоме місце у цих дослідженнях відіграє аналіз мистецтвознавчої літератури, де загалом розкриваються мистецькі процеси, які відбувались у європейських та українських культурних середовищах XX ст., зокрема на працювання О. Федорука, В. Овсійчука, Д. Горбачова, О. Голубця, Р. Шмагала, О. Ріпка, Р. Яціва, С. Черепанової. Дослідження згаданих науковців дають можливість визначити, в контексті яких мистецьких процесів формувалась творча манера Ростислава Глукка. Адже ці та інші автори звертали увагу на аспекти, що стосуються української культури в Україні та діаспорі, відкрили нові або забуті імена, маловідомі події.

Одним з нововідкритих представників образотворчого мистецтва української еміграції став Ростислав Глукко — художник-графік, іконописець, маляр. Сьогодні особливо актуалізується питання систематизації значного творчого доробку цього автора, а також поглиблення наукових оцінок його праць в різних видових і жанрових групах. У зв'язку з цим вбачаємо наше завдання у заповненні суттєвої прогалини в українському мистецтвознавстві, пошуків дієвих шляхів інтеграції графічної спадщини Ростислава Глукка в загальноукраїнський художній і науковий контекст. Доцільність окремого розгляду творчості Р. Глукка зумовлюється малою кількістю проведених дотепер досліджень з історії українського мистецтвознавства взагалі, та мистецтвознавства в діаспорі — зокрема. Стаття є спробою відповіді на запитання, в чому полягає особливість, а часто й унікальність постаті Глукка як графіка.

Імені Ростислава Глукка досі не було приділено спеціальної уваги в окремому мистецтвознавчому дослідженні. Творчість та окремі живописні, графічні праці Р. Глукка обговорювалися переважно на сторінках періодичних видань діаспори. Низка статей про митця належала В. Луціву — бандуристу, концертному співаку-тенору з Англії. Творчість художника висвітлювалась в Україні у працях таких науковців, як Р. Яців, Д. Степовик, Г. Чернихівський, В. Рожко. Надзвичайно важливим в цьому контек-

сті є опублікування у 2004 році спогадів самого ж Ростислава Глуква «Метомabilia», які описують деталі життя, побуту а, пізніше, переживань та важливих випробувань митця та його сім'ї.

Ростислав Глуква (1927—1990) народився у с. Сураж Шумського району, натомість його творча біографія найбільш повно розкрилася вже у Лондоні. Його спадщину складає значне число живописних картин та іконописних творів, станкової, книжково-журнальної та прикладної графіки, а також художнього текстилю, кераміки малих форм та інших видів декоративного мистецтва. Ростислав Глуква був активним членом Союзу Українців Британії (СУБ), відіграючи певну роль в культурних ініціативах у Лондоні та в західній українській діаспорі в цілому впродовж 1950—1980-х років. Тим не менше, попри помітність цього митця в культурно-мистецьких колах того часу, його мистецтво на сьогодні висвітлене вкрай вибірково, що утруднює популяризацію його спадщини в Україні. Мистецькі полотна Ростислава Глуква захоплюють своєю різноманітністю жанрів та широким світосприйняттям.

Серед рушійних моментів розвитку своєї творчості митець наголошував на ролі щорічних канікулярних художніх студій у Кременці у 1930-х роках, які організовували творчі постаті міста, вчителі Кременецького ліцею на чолі із професором з Кракова Станіславом Схейбелем. Студії об'єднали місцевих та приїжджих художників з України та Польщі у мистецький осередок, що кожного літа проводив художні пленери та на їх основі організовував виставки. Серед пленеристів були такі знані особистості, як Станіслав Щепанський, К. Мітера, Євстахій Васильківський, Ян і Ганна Цибіс, Георгій Вольф, Еміль Крха, Леон Ормезовський. У десятирічному віці Ростислав мав нагоду споглядати і пробувати свої сили поряд із пленеристами. У 1938 р. в каталозі львівської виставки праць митців-самоуків, ініціатором якої була Асоціація незалежних українських митців, згадувалось ім'я кременчанина Ростислава Глуква, а сама його робота була надрукована в ілюстрованому додатку до «Українських вістей» у цьому ж році.

У жанрах прикладної графіки Ростислав Глуква найбільш активно проявив себе в оформленні платівок, книг, проектуванні листівок та марок, обгор-

ток для промислових товарів «Persil» та «Nestle», плакатів тощо. Вперше графічні здібності хлопця проявились у період перебування в таборі з інтернованим польським кадетським корпусом у Палестині. Від руки чорнилом він виконував факсиміле квитків до табірному кінотеатру. Крім того, він малював схеми мікроорганізмів табірному вчителю біології. У видавництві «Хвилі Дністра» (США) вийшло понад 15 обгорток до грамплатівок, деякі з них були внесені до спеціального реєстру найкращих грамофонних платівок виданих у США. З осені 1949 р. він почав відвідувати художню школу «Hammersmith Art School», де вивчав курси каліграфії, естампних технік. Із середини 1950-х рр. працював дизайнером, художником і частково адміністратором графічно-дизайнерської фірми «Russel Artists» [2, с. 247].

Як графік він малював пам'ятні поштові марки, а саме серії, приурочені тисячоліттю Хрещення України, серед яких варто відзначити «Церкви на Волині», де відображено у мініатюрі 10 храмів: Почаївську лавру, Замкову церкву в Острозі, Миколаївський собор в Кременці, собор у Ковелі, собор у Рівному, Покровську церкву у Низькеничах, Успенський собор у Володимиро-Волинську, Воздвиженську церкву у Луцьку, Монастир у Межиріччі та Георгіївську церкву в Берестечку. До мистецьких напрацювань художника також належать серії марок «Одяг Волині та Волинського Полісся», «Тисячоліття Хрещення Руси-України», «Історичні герби визначних міст України» та інші. Крім марок та обгорток до грамофонних платівок Ростислав Глуква виконував ілюстрації до журналів та книг. Зокрема, до оформлених ним книг належать «В німецьких млинах смерті» П. Мірчука, «Московщина» Ю. Будки, «На крилах життя» М. Фостуна, «A Millennium of Christian Culture in Ukraine», «Звідуни степових когорт» М. Фостуна, «Вояки воякам», «На шляхах життя», «Історичний шлях Росії до більшовизму» С. Горака, «Рейд без зброї» Юрія Борця-Чумака, «Який харч, таке здоров'я» Степана Зощука, «Ukraine and the Ukrainians», «Мозаїка моїх споминів» Євгена Побігушого-Рема, «Грані культури» Степана Говерля, «Моє ремесло» Святослава Караванського, «Туга за Україною» Любомира Лосенка, «Плем'я непокірних» та «Шляхами смерті» М. Фостуна, «Невольниць-

кі плачі» Зиновія Краківського, «У вирі боротьби» Юрія Борця та ін.

Оформлення афіш, книжкових видань, листівок, грамзаписів Р. Глукко виконував, поєднуючи метод типографіки та метод ручного виконання цілих сюжетно-віньетних комплексів. Систему образотворчих засобів він підбирав відповідно до кожного окремого випадку і чітко розмежовував пошукові та постановочні завдання. Характерною особливістю митця було те, що він постійно пов'язував свої художні пошуки із українськими мистецькими та культурними традиціями. Сміливо міняв образний лад композицій. Тривалий час художник ілюстрував та займався оформленням журналу «Юні друзі».

Твори художника знаходяться у приватних колекціях, а значна частина робіт розміщена у приміщенні Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка, де з 2010 р. діє кімната-музей Ростислава Глукко, в якій експонуються картини, ікони та інший матеріал, пов'язаний з життям та діяльністю митця. Це здійснено за сприяння його доньки Світлани Глукко та найближчого товариша художника Володимира Луців¹. Наприкінці 2010 р. Володимир Луців поповнив експозицію музею Р. Глукко п'ятьма грамзаписами, які тиражовані в обгортках, оздоблених графічними малюнками Ростислава Глукко: «Мій рідний край», «Серця у пісні обнялись», «Думи і пісні», «Українські та неаполітанські пісні», «Чабан». Це чудове поповнення музею, безцінний матеріал для вивчення творчої спадщини обох митців.

Обгортки до платівок — це повновартісні композиції, що стильово близькі до деяких малярських творів художника. Особливу увагу привертає до себе обгортка «Мій рідний край». На ній — окремі сюжетні малюнки: чумак повертається з Криму, везе сіль в Україну на фоні ночі; грозові хмари, з яких виглядає місяць; Чумацький Шлях, на якому розсіпана сіль, відбивається в небі. Борці за волю України — козаки доби Хмельниччини, холодноярівці, січові стрільці, воїни УПА. Кобзар на кобзі грає.

¹ Володимир Луців — відомий світові співак, пропагандист української пісні, кобзарського мистецтва, громадський діяч. Він — уродженець міста Надвірна Івано-Франківської області, сьогодні мешканець м. Лондона.

Цей малюнок свідчить про те, що «наша дума, наша пісня не вмере, не загине».

Обгортки оздоблені образами-символами України: Собор символізує високу духовність українського народу. Сонце — символ енергії, світла, які посилаються з неба на нашу землю. Дерево — невмирущість народу України, міцний зв'язок між поколіннями. Три образи хрестів: козацький з тризубом, повстанський березовий і чорний гулагівський. Вони розкидані по всьому світові. Чайка, що кигиче над землею — це образ матері в скорботі. Зозуля символізує смуток і розпач. Всі ці малюнки переплетені гронами червоної калини, яка є оберегом України.

Крім платівок, майстерно оздоблених рукою Ростислава Глукко, Володимир Луців надіслав дві афіші українською та англійською мовами, що виконані в чорно-оранжевих кольорах: «Концерт українських ансамблів СУБ з Великобританії та хору «Гомін» з України, танцювальна група «Орлик». Гість-артист, тенор, бандурист Володимир Луців».

А ще — дві газетні статті: «Українські думи на сценах англійських театрів (часопис «Українська думка», Лондон, 17.11.1978 р.) та «Бандура знову на сценах британських театрів» (часопис «Українська думка», Лондон, 30.11.1989 р.). Ці статті свідчать про те, що Ростислав Глукко був не тільки художником, але й знавцем інших видів мистецтва і популяризував їх у світі. Його діяльність сприяла розповсюдженню української культури, створенню позитивного іміджу України.

Ростислав Глукко активно працював як вільний графічний дизайнер та митець, експериментуючи з різноманітними матеріалами: від акрилу, олійних фарб, акварелей до темпер. Вперше його роботи експонувалися у «Галереї Еко» у Детройті, США (1980). Після цього на виставках у Манчестері (1981), Брадфорді (1982), у картинній галереї Фойлз, Лондон (1982), на Міжнародній виставці українських митців, Торонто, Канада (1982), він також мав персональну виставку в Українському католицькому університеті у Лондоні (1985) [1, с. 175]. Він знайшов себе як митець і в поштівках, виданих коштом волинських організацій Вінніпегу: до 1000-ліття Хрещення України великого і малого формату поштівки: Почаївська Лавра на Волині, кольоровий портрет митрополита Іларіона, поштівки з Різдом

Христовим із зображеннями Волинських храмів, до 40-ліття організації волинян у Вінніпезі поштівку «Замкова башта в Луцьку». Ювілейна картка до 1000-ліття хрещення України «Почаївська Лавра Волині» (формат 30 x 21 см) є дуже символічна: на білому фоні зверху на стрічці бузкового кольору «1000-ліття Хрещення України», під ним зліва Преподобний Іов, внизу Почаївська Лавра, над нею ліворуч чудотворний образ Божої Матері, праворуч Стопа Божої Матері, під кожним зображенням на кольоровій стрічці відповідний напис.

Як творча індивідуальність Ростислав Глуква проявив себе і в інших галузях національного українського мистецтва: книжкове оформлення, маляр на історичну тематику, в галузі релігійного малярства — іконопису. Його досвід як графіка не втрачає актуальності й сьогодні, оскільки йому вдалося знайти власну концепцію адаптації універсальних ідей мистецтва в системі українського національного мистецтва.

1. Глуква Ростислав. Memorabilia: Спомини / переклад з англ. Марії Яців ; вступ. ст. Марти Енкала, Романа Яціва ; післяслово Світлани Глукви. — Львів : Афіша, 2003. — 176 с.; 24 с. іл.
2. Яців Р.М. Українське мистецтво ХХ століття: Ідеї, явища, персоналії : зб. ст. / Р.М. Яців. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 2006. — 352 с.

Yulia Yanchuk

ON SOME FEATURES OF ROSTYSLAV HLUVKO'S GRAPHICAL ARTISTRY

Creative works by Rostyslav Hluvko (1927—1990), maître of graphical art have been considered in the article. An attempt of systematization has been made in artist's enormous heritage including printed products, laying projects and illustrations of books, journals, newspapers, various genre applied graphical sheets, thematic cycles of drawings, sketches of painted compositions etc. Scientific analysis in artifacts has been performed in accordance with general configuration of Rostyslav Hluvko's creative inclinations, within the framework of Ukrainian Fine Art, its history and contemporary state.

Keywords: Rostyslav Hluvko, Kremenets, London, graphical art, genres of applied graphics, illustration, book design.

Юлия Янчук

ОСОБЕННОСТИ ГРАФИЧЕСКОГО ИСКУССТВА РОСТИСЛАВА ГЛУВКО

В статье рассматривается творчество Ростислава Глуква (1927—1990) как мастера графического искусства. Осуществлена попытка систематизации большого творческого наследия художника в сфере оформления и иллюстрирования книжных и газетно-журнальных изданий, различных жанров прикладной графики, тематических циклов рисунков, набросков композиций живописных произведений и т. п. Искусствоведческий анализ памятков проводится в соответствии с общей конфигурацией творческих интересов Ростислава Глукви, в контексте истории развития украинского изобразительного искусства ХХ века.

Ключевые слова: Ростислав Глуква, Кременец, Лондон, графика, жанры прикладной графики, иллюстрация, оформление книг.